

Budai Napló

Mélt. HOLLÓS Oszkár úrnak
Bp. VI. Benczur utca 39/b.

VAROSPOLITIKAI, FÜRDŐUGYI
ÉS IDEGENFORGALMI HETILAP
ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 24 PENGŐ.

ALAPITOTTA: VIRAÁG BÉLA
SZERKESZTI:
LIPPAY GYULA dr.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
I. KRISZTINA-KORUT 113/b. T.: 150-29
MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

SZÁZ ESZTENDŐ

Emlékezés Buda és Pest pusztulásának borzalmas napjairól

Most száz esztendeje nemcsak Pestet pusztította el a Duna árja, hanem Buda nagyrészt is. Mindenki ismeri a Döbrentei-utcai árvízjelző táblát, amelyen még rács betűk hirdetik, hogyan rohantak végig a folyam árjának szennyes, pusztító hullámai a Tabánon, Rácvároson, Vizivároson. Két évtizeddel előbb a tűz pusztította el Tabánt, 1838-ban pedig a víz döntötte romokba az alighogy újraépült városrészt.

A százéves évforduló Budát új virágzás najnalán találja. Olyan fejlődés küszöbén, amelyen talán még sohasem volt példa Buda dicsőséges történetében. Új városrészek emelkednek ki a földből: Óbudától Kelenföldig egyetlen megújuló reménység az új Buda. Eppen ezért megrendült lélekkel nézünk vissza a 100 év előtt történt eseményekre, melyek Pesttel együtt Budát is sújtották.

A magyar főváros e nagy emlékező ünnepeknél ezúttal hagyományainkhoz és rendeltetésünkhöz hiven, *Buda rémnapjairól számolunk be.* A pesti katasztrófának óriási irodalma van, cikkek, folyóiratok, tanulmányok légiója írja le Pest pusztulását, hadd beszéljünk mi csak *Budáról*, arról a szörnyűségről, ami a jobbparti részt érte. Van rá egy klasszikus tanulmány, aki leírta az itteni pusztulást, mondja el ő, mit látott 1838. márciusában Budán.

Barabás Miklós Buda rémnapjairól

A Nagy Árvíz borzalmairól, siralmas részleteiről, valamint az emberi hősiesség, önfeláldozás és áldozatkészség dicső tényeiről, az „Árvízi Hajósról”, a bátor és emberies fiatal főhercegről a százéves forduló alkalmából bőszesen emlékeztek meg a napilapok, szépirodalmi és tudományos folyóiratok. Mi ez alkalomból kevésbé ismert budai vonatkozásokkal akarunk foglalkozni: mit írt emlékirataiban az árvíz idején Pestről Budára menekülő *Barabás Miklós?*

Barabás Miklós akkor már túl bécsi s főként olasz zenei sikerein, itthon is méltányolt és ünnepezt festőművészként (még az Akadémia is megválasztá levelezőtagjává!) ekkor volt virágja teljében. Jókai Mór „Az én életem regénye” című munkájában azt írja: „Csak egy hírnévess festő volt Magyarországon: *Barabás Miklós.* Volt ugyan még egy másik híres magyar festő is: *Markó Károly,* hanem az külföldön lakott”.

Barabás egyszer már megért egy árvizet nyolc évvel előbb Bécsben, mikor ott tanult az Akadémián. Erről is megemlékezik emlékirataiban, melyeket késő öregségében vetett papírra. *Kézdi Kovács László* adta ki az emlékiratokat 1902-ben.

„Mintha ma is látnám — írja nyolcvan éves korában — amint Erdy Jánossal december közepe táján kimentünk a Dunapartra, a Duna magasra áradt vize nagyon erős jégtáblákat hozott és oly sürrien, hogy a hajóhid vámházánál, az emelkedettebb parton levő, karzatnak szolgáló másfél méter hosszú, egy méter magas és széles kőkockákat félretolta. Sok ember nézte ezt a páratlanul magas jégtorlaszt, mely nemsokára meg is állott, pedig már akkor kevés híja volt, hogy a víz át nem lépte a partokat.”

Erdy János, a múlt század első felében sok érdemet szerző, úttörő régészünk, a régi *Luczenbacher-család* sarja volt. Jól ismerhette a Duna szokásait, erre vall a hajóhidfőnél (a hajóhidfők a mai Várkert kiosk előtt és a Deák Ferenc utca torkolatánál voltak) tett jóslata, miként *Barabás* írja:

„Erdy csóválta a fejét s azt mondta nekem, hogy ez Pestre vesztélyt fog hozni, mert az már

tapasztalt dolog, hogy a Duna jege tavasszal rendszeresen öt-hat lábbal magasabb vízzel indul meg, mint amilyennel megállott. Csak a duzzadtabb víz tudja fölszaggatni a jég széleit. Ehhez járult az erős tél és a sok hó. Szomorúan tapasztaltuk, hogy Erdy jóvendőlése és aggodalma beteljesedett.”

Barabás Pesten lakott az Uj vásár (ma Erzsébet) tér és a Fürdő (ma gróf Tisza István) utca sarkán. Az árvíz első napján a ház annyira repezett, hogy *Barabás* inasával az *Ujvásártér* egyik bódéjában húzta meg magát a legszükségesebb holmival.

„Másnap — olvassuk tovább — az inasomat megbízta: béreljen ki számunkra egy dereglyét minden áron, ha kap. Kapott is egyet 40 pengő forintért.” Nagy ázsíjia volt akkor mindenféle vízi járműnek, lelketlen és élelmes dereglyések igyekeztek is ezt a konjunkturát kihasználni.

„A Fürdő utcán, a „Kávéforrás” kávéház (a mai Merkur Bank) előtt szállítottunk a dereglyébe, ahol *Barabás* még több menekültet vett fel a dereglyébe, majd elindultak. A hajósok, mikor a Fürdő utcából kiértünk, nem is indulhattak rögtön Buda felé, olyan erős jégzajlás volt, hanem rudakkal tolták a dereglyét a házak mellett fölfelé s mikor az István főherceg vendéglő előtt (ma a GyOSz székháza az Akadémia és gróf Vigyázó Ferenc utca sarkán) haladtunk, egy kissé ritkábban jött a jég, ekkor merészkedtek neki a Dunának. Két órai munkába került, mire a tulsó partot elértük, de itt aztán megszorultunk. Ugyanis a régi Hajóhidon alul épült dunaparti sarokház elé nagy gerendákból jégtörő bakokat állítottak fel, hogy a sarokház falát a jég be ne törje. E bakokra magas jégfal torlódott össze.

Dereglyénk fele már a tiszta vízbe ért át, a bakok mögé, mikor hirtelen roppant jégtömegek jöttek s dereglyénk külső felét úgy odaszorították a jégfalhoz, hogy az elkezdett recsegni. A hajósok kiabáltak, hogy végünk van és kétségbeesett erőfeszítéssel kezdték csákyáikkal félretolni a jeget. De a bakok mögötti tiszta vízben is volt már néhány dereglyés, ezek csákyáikat a mi dereglyénkbe akasztották és húzták befelé, úgy hogy végre kijutottunk a szorosból, hálát adva az Istennek.” A csendes helyen meghúzódó dereglyék egyikén az egyik gróf Dessewffy készült átvergődni Pestre, egy ismerős család megmentésére. E napokban minden budai, élén a nádor fiával, István főherceggel, sietett át Pestre, ismerőst, ismeretlent meg-

menteni, Buda valósággal menhelye lett a bajba jutott pestieknek.

„Harmadnapra a víz apadt — mondja tovább *Barabás* — s én átnéztem Pestre, de megháltni visszamentem Budára s inasom is reggelre oda rendelttem, hogy mindenemet szállítsa haza.”

„El nem hallgathatom azt a rosszlelkűséget, mely egyes emberekben még az ilyen szerencsétlenségek alkalmával is nyilvánul s a helyett, hogy embertársaikon segítenének, még sietnek mások megszorultságát kiaknázni. Budán a Szarvas kávéházba (ott volt a világháborúig a Szarvashoz cégezett most is fennálló házban a régi Szarvas, ma Szebeny Antal téren, a mai gyógyszerár helyén) mentem be reggelizni, ahol olyan ügyes tulajdonosné volt, hogy mikor meghallotta, hogy Pesten mindent a fele porcióra szállítottak le, ő is rögtön elég apró poharat tudott előteremteni a fele adagok számára. Én annyira felingerültem e kapzsóság láttára, hogy főnhangon így kiáltottam a vendégekhez: Pesten a szükség kényszerítette a kávésokat arra, hogy árvíz idején csak fél porciókat adjanak, de tegnap már a vidékiek is bejöttek a városba s így a kávésok is a teljes adag kávékat adják. Maga ellen vét itt minden pesti ember, ha a kárt nem vallott budai féltől fele adagot is elfogad, mikor a kárt vallott pestiek egész adagot adnak. Ezzel otthagytam a kávéházat s azt hiszem, a pestiek mind otthagyták!” Szomorú dolog, de a szerencsétlenségeknek mindig is megvoltak a maguk vámszedői s a Szarvas kávésnője még nem volt a legrosszabb, történtek még sokkalta égbekiáltóbb gonoszságok is Pesten. Mindennek van fény- és árnyoldala. Ez az árny. A fény az a sok kivilágított ablak a budai királyi lakban, hova az ifjú főherceg száz és száz pesti árvízűjtő szerencsétlent helyezett el. Aki nem restelli, elolvashatja e fények és árnyak, a titánok és sátánok harcának gyönyörű, költői, de hí és igaz leírását Jókai egyik legszebb regényében, a *Kárpáthy Zoltánban*.

Barabás negyednap tért vissza Pestre, de lakását elpusztulva találta s mindenütt oly szomorú képekre bukkant, hogy elhagyta Pestet s hosszabb időre Erdélybe költözött.

Bizony nem a vígság napjai voltak száz év előtt március 13-án és az azt követő napok, hanem a szomorúságok, a csapások, a siralmas napjai, a pusztulás és halálnak napjai, miktől az Ur óvjon minden jótét-lelket, hogy valaha is megismétlődjének.